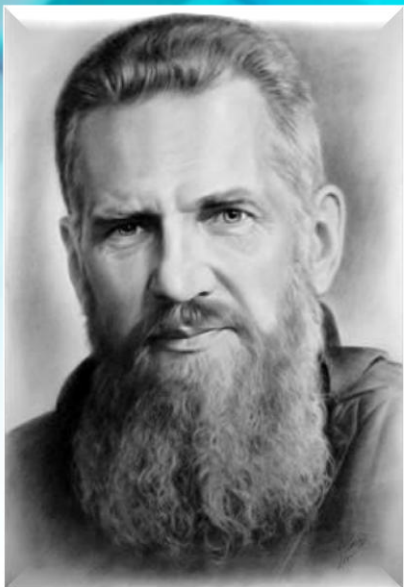

Митрополит Андрей Шептицький - світоч української нації

До 150-річчя від дня народження

(віртуальна виставка)

*Тільки для Вас маю
жити, — для Вас цілим серцем
і душею працювати, для Вас
усе посвятити, — ба, навіть
за Вас, як цього треба буде,
й життя своє віддати.*

Андрей Шептицький

2015 рік в Україні оголошений роком Андрея Шептицького — митрополита Української греко-католицької церкви. Верховна Рада України в червні минулого року проголосувала за відзначення 150-річного ювілею від дня народження митрополита на державному рівні.

Шептицький Андрей (мирське ім'я Роман-Марія-Александр) (1865–1944) — видатний український церковний, культурний та громадський діяч, меценат, митрополит Української греко-католицької церкви.

Митрополит Андрей, без сумніву, — визначний діяч! Страшно уявити, що Україна не мала б його в ХХ столітті. Адже Митрополит Андрей, як свого часу князь Володимир Великий, пізніше Ярослав Мудрий, потім Богдан Хмельницький і Тарас Шевченко, задав вектор розвитку України.

Не було такої сфери діяльності, якою б не займався Шептицький. Будучи архієреєм Церкви, він зумів побудувати ефективне суспільство, в якому людина почувалася захищеною від самого народження аж до працевлаштування. Власним коштом купував і дарував цілі статки українському народові, своїй Церкві. Він був пророк, мислитель, меценат, опікун та провідник.

Митрополита Андрея у світі називають праведником віри, адже під час Другої світової війни він власними зусиллями спас сотні єврейських родин від неминучої смерті. Він не ділив людей ні за віросповіданням, ні за національністю. Митрополит був вищий цього.

Сьогодні ми прагнемо досягнути феномен Великого Митрополита. Опубліковані праці митрополита Андрея Шептицького, книги про нього, а також дослідження, присвячені митрополиту, — стали основою даної віртуальної виставки.

Андрей Шептицький - надзвичайно суперечлива, парадоксальна і багатогранна особистість. Походить він із давнього українського графського роду. Мав декілька наукових ступенів — доктора права, доктора теології, доктора філософії.

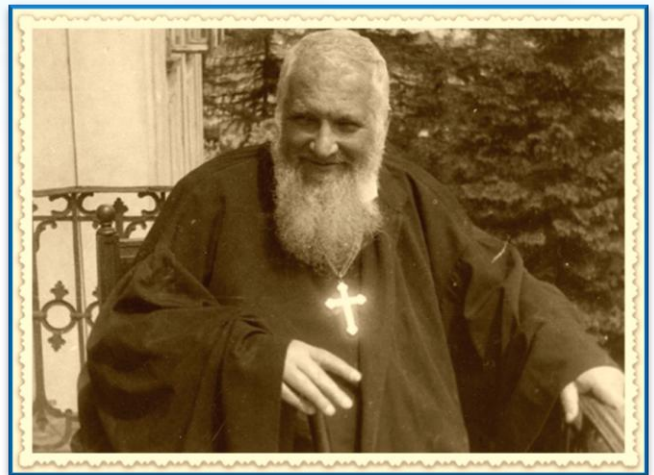
Не було такої сфери діяльності, якою б не займався: допомагав дитячим садкам, сиротинцям та приватним школам, заснував Богословське наукове товариство і Богословську академію, «Академічний дім» у Львові та підтримував українські видавництва. Дбаючи про фізичне здоров'я свого народу, відкрив Народну лічницю та Порадню для матерів.

Смирення й непоступливість поєдналися у його вдачі. Митрополит Андрей Шептицький, предстоятель Української Греко-Католицької Церкви, Митрополит Галицький та Архієпископ Львівський, меценат, дипломат, богослов і врешті чоловік, знайомством чи хоча б зустріччю мимохідь з яким пишалися не тільки українці, а й закордонна еліта.

Людина з бездоганним міжнародним авторитетом, він витримав кілька арештів, які не завадили митрополитові смиренно проповідувати, підтримувати освіту й науку, відстоювати право кожного на релігійне самовизначення.

Потомок знатного роду Шептицьких та спадкоємець однієї з найбагатших родин Галичини, він відмовився від статків заради покликання. Місіонерський шлях Андрея Шептицького можна виміряти тисячами кілометрів візитів до Канади, США, Бразилії, Аргентини. Йому по праву належить титул Народного Посла, отриманий від тодішнього американського президента Воррена Г. Гардінга, і не менш почесний — "батько сиріт", яким допомагав їм після Першої світової війни.

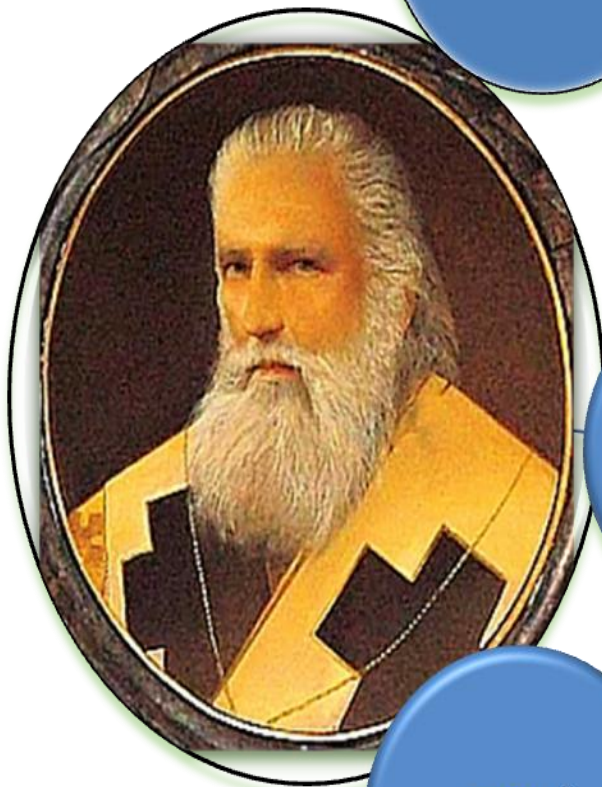

Постать митрополита Андрея Шептицького в історії українського народу і його культури займає особливе місце. Як глава УГКЦ, Шептицький показав себе непересічним політичним діячем, меценатом української культури, а своєю високоморальністю й шляхетністю заслужив слави воістину святої людини.

Про себе і свою місію на землі казав: *«Я так дуже хотів би обтерти сльози з очей тих, то плачуть, потішити кожного, хто сумує, — покріпити кожного, хто слабкий та немічний, оздоровити кожного, хто хворий, просвітити кожного, хто темний! Я хотів би стати всім для усіх, щоби всіх спасти. Нехай нині умру, нехай у вічності не зазнаю щастя, нехай відлученим буду від Христа, коли б лишень Ви, Браття мої по крові, були спасенні!»*

Подвижницька діяльність Шептицького на ниві християнського порозуміння і миротворення між Східною і Західною Церквами, його екуменічні ідеї на десятки років випередили свій час.

Владика Андрей Шептицький

ПОСОЛ
УКРАЇНИ У
СВІТІ

- У 1890 році виступає перед цісаревою Марією-Терезією як речник національних інтересів українців. Прихильне ставлення імператриці та її сина Йосифа II – заслуга митрополита Шептицького.

- Митрополит був вірним членом галицького сейму та входив до австрійської «палати панів», яка була аналогом сенату чи палати лордів. У Шептицького були дуже хороші зв'язки з тогочасним Папою Римським, правлячими колами у Франції, Швеції, Швейцарії та Італії.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
ВЛАДИКА

- Шептицький об'їхав всі землі, де проживали українці.

- Не лише Галичину, Буковину, Закарпаття та Велику Україну, але й українські громади у країнах Європи, Америці та Канаді.

ДОБРИЙ
САМАРИТАНИН

- Заснував Українську лікарню, де усі, незважаючи на віру, могли лікуватись безкоштовно.

- А також Порядню Матерів, де могли лікуватись жінки та діти.

ФІЛОСОФ

Шептицький був глибоко переконаний, що здоровий патріотизм та піклування про власну громаду є засадничою християнською цінністю, оскільки відповідає постулату «люби ближнього свого як самого себе».

ОСВІТЯНИН

Засновник багатьох навчальних закладів, зокрема: дівочої гімназії сестер Василіанок, Рідної школи, Духовної академії, інших шкіл та читалень.

В австрійському парламенті активно виборював право на створення українського університету.

ВЕЛИКИЙ БУДІВНИЧИЙ

Загалом митрополит спорудив та утримував у Львові 21 будівлю, серед яких: 4 церкви, 4 школи, 2 монастирі, 4 бурси, 2 шпиталі, 2 наукові установи.

ОПІКУН

У митрополичих лісах у Карпатах заснував літній табір для дітей з малозабезпечених сімей та кілька сиротинці, на які сумарно було витрачено приблизно 20 млн. австрійських крон.

МЕЦЕНАТ

- Засновник першого Українського національного Музею.
- Всіляко підтримував малярство: призначав стипендії митцям, закуповував їх твори. Надавав приміщення під майстерні та відправляв закордон для навчання.

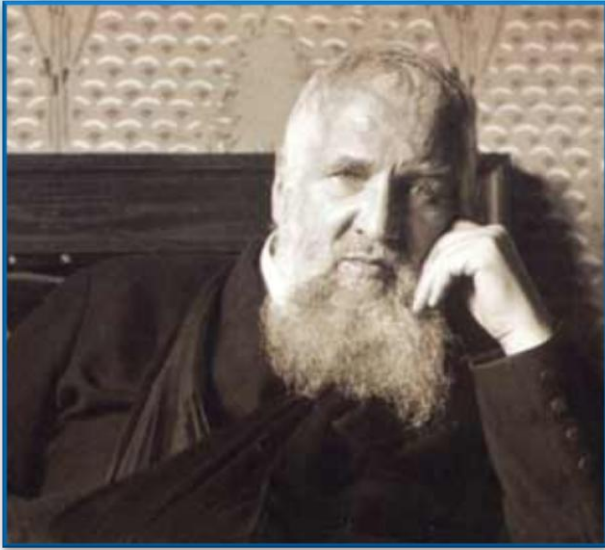
ПРИРОДО-ОХОРОНЕЦЬ

- У митрополичих карпатських лісах заснував кілька заповідників для збереження зникаючих тоді представників флори та фауни.

ЕКОНОМІЧНИЙ СТРАТЕГ

- Будучи противником соціалістичних закликів, всіляко підтримував селянство і допомагав йому отримати землі.
- Коли було засновано Земельний банк, викупив більшість його акцій.

Моральні настанови митрополита Андрея Шептицького

Митрополитові Андрею Шептицькому судилось стати духовним уособленням української нації першої половини ХХ століття. Підносячи праведність та мораль проповідями та духовно-релігійними практиками, він намагався підвищити і культуру та добробут народу, маючи на увазі, що враз з добробутом і загальною культурою підноситься і мораль та віра всього народу.

Андрей Шептицький залишив по собі цілу низку праць, що можуть духовно сформувати український народ на шляху його державного розвитку. Його послання - скарбниця порад для церковних і державних лідерів та просто свідомих громадян, які у своєму суспільно-політичному житті прагнуть керуватись нормами християнської моралі.

Вчення Митрополита Андрея Шептицького є унікальним, тому що має практичне застосування у повсякденному житті.

Його турбота про духовні та фізичні потреби народу відтворювалась у пастирських листах, які мали неоціненне значення до вірних. Митрополит Андрей плекав ідею християнського виховання дитини. Першою школою виховання дитини є сім'я, у якій батьки мають бути взірцем християнської любові, високої моральності і згоди.

Від рідної хати, як вчить Митрополит Андрей, стежина виховання має пролягти до храму Божого: «Ведіть свою дитину до церкви,

привчайте її до християнської науки й таким способом забезпечите собі спокійну старість». Не матеріальні розкоші, шумні видовища приносять у нашу хату щастя, а життя з Богом і в Бозі дарує нам любов і добро.

Митрополит пише про те, що кожна людина формується у молодості: —Людині легше бути такою, якою вона була у молодості. Хто виховався в родині тверезій і чесній, той ніколи не вп'ється, бо від батьків навчився уникати п'янства. Кому батьки змолodu говорили, що красти є гріхом, і що людина Божа того не робить, той не буде злодієм.

Владика підкреслює, що дитину всьому треба вчити з дитинства. З самого дитинства потрібно дітей навчити молитися вести до Церкви, бо у старшому віці вона буде без причини нехтувати Святою Літургією.

Митрополит зазначає, що у світі існує великий порядок Божий, і всі кривди, які діти робили своїм батькам будуть повернуті.

Владика застерігає, що зневажання батьків, а ще гірше, їх побиття, - є великим гріхом. Він попереджує батьків, щоб вони ніколи не проклинали своїх дітей.

Митрополит настановляє, що у житті завжди потрібна перевірка власного духа. «Потрібно у житті перевіряти духа, потрібно розважити, чи дух, що пхає у той напрям, є духом добрим, духом від Бога. Потрібно вміти сумніватися і не вірити на перший вид краси чи добра».

Багато приділяв уваги українським родинам. «Майбутність належить до тих народів,

у яких подружжя є річчю святою, у таких народів легко знайти лад і силу. Такі народи з елементарною силою здобувають собі добробут».

Слова митрополита є наче тим голосом совісті, який кличе до душ українців через роки. Кожен, хто шукає правильного шляху громадянина-християнина, може знайти у листах Андрея Шептицького відповіді на чимало питань, які перед ним ставить сучасність.

Настанови Слуги Божого митрополита Андрея завжди актуальні, а сьогодні для нас, українців, особливо. У молитві Андрей Шептицький «За Україну і український нарід» звертається до Бога про добре християнське виховання з любов'ю до церкви і народу: «Запікуйся його молоддю, щоб не тратила ласки

святого Хрещення, щоб одержувала в родині й школі основне християнське виховання і дила на пожиточних синів свого народу. Благослови всі наші родини, щоб батьки були зразковими й певними християнами, а матері визначались мудрістю, побожністю й дбайливістю у вихованні дітей. Заохоти багатьох із нашого народу до життя досконалішого, до святости. Поклич багатьох, у кожному поколінні, до монашого стану, до геройських жертв за справи Церкви й народу».

Лише живучи за принципами та настановами митрополита Андрея Шептицького можна побудувати справжнє християнське суспільство та міцну родину.

Незламним було бажання Шептицького об'єднати український народ в одній самостійній та незалежній державі. І цю програму викладено у праці :

Як будувати Рідну Хату?

(уривки з твору)

1. Про Єдність народу

«... кожен, кому тільки добро України лежить на серці, мусить уважати за свій обов'язок цілою працею життя причинятися до множення елементів єдності, а до усунення елементів роздору. Виглядає, що в цьому твердженні немає ніякої пересадки».

«Якщо хочемо всенаціональної Хати хотінням глибоким і щирим, якщо та воля не є тільки фразою, ілюзією, то вона мусить проявлятися діланням, і те ділання мусить везти до єдності. До єдності у всіх напрямках, тому й до релігійної єдності».

2. Про владу народу

«Немає ніякої причини, чому один чоловік або кількох чи більше їх могли б бути проповідниками й іншим, собі рівним, наказувати».

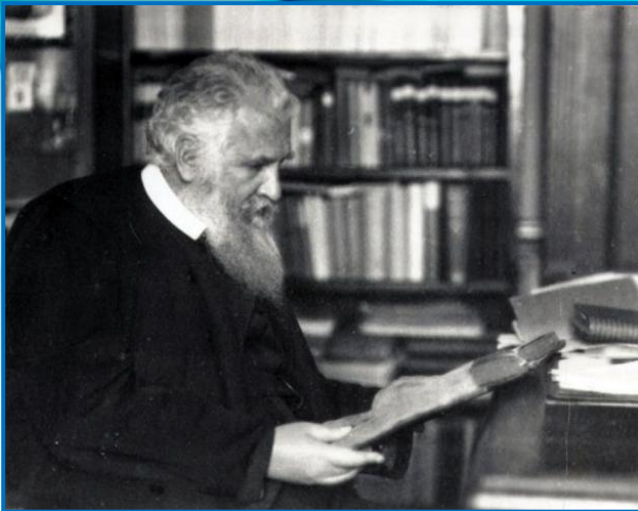
3. Про спільне благо

«Та керівна влада має за мету служити публичному добру, зберігати й боронити

природної і правильної свободи громадян,

родин і всіх стоваришень, фахових товариств, чи синдикатів, чи кооператив, чи всіх ти угрупувань людей, які відповідають потребам людини і її свободі лучитися з іншими у

виконанні своїх прав і обов'язків. Для збереження природної і правильної свободи громадян керівна влада встановлює справедливі закони, непротивні Божому праву і загальному добру, та безсторонне і незалежне судівництво, яке пристосовує загальні закони до поодиноких випадків і розмежовує взаємні права і обов'язки громадян».

4. Про службу народів

«Знайте, що князі народів (поган) панують над ними і вельможі їх тиснуть. Не так буде між вами, а хто хоче між вами бути великим, нехай буде слугою, а хто хоче між вами бути першим, нехай буде рабом. Бо Син Чоловічий не прийшов, щоб Йому служили, але щоб послужити й душу Свою дати за спасення многих». (Мат. 20, 26-28)

«Хто має владу, мусить дбати про добро тих, кому служить: дбати про своє добро перед добром загалу – це надужиття кожної влади».

5. Про корумповану та безчесну владу

«... на поверхню суспільного життя виступають одиниці нездібні на провідників, які тим самим приносять радше шкоду, бо замість дбати про загальне добро, вони шукають тільки заспокоєння свого власного самолюбства, себто понад загальне добро ставлять власне добро. І тоді мусять в будову хати впровадити безконечні непорядки. А що не можуть того самолюбства признатися, мусять свій провід сперти на обман, на брехню, на публичну «опінію загалу», яку самі через пресу викликають і обробляють, а не приймають як об'єктивний, від них

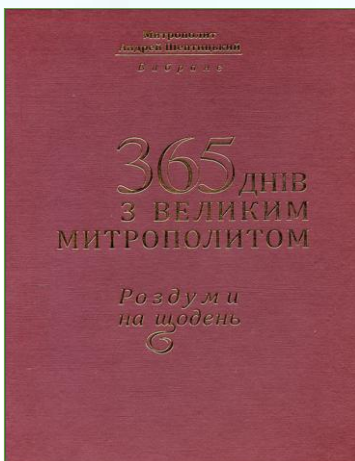
незалежний факт. Тоді розумом досліджувані і представлювані потреби поодиноких фахових груп людей заступають нераз цілком на обмані оперті гасла, що домагаються не свободи, а сваволі, не братерства, а поневолення братів, не рівності, а переваги слабших і менш здібних; а систему такого хаосу, що веде до кінцевого рабства, прикривають прекрасними гаслами: свободи, братерства і рівності. І розвагу заступають демагогічними кличами, волю заступають пристрастю, пристрастю доводять до шалу, усяке право заступають силою, зі своїх примх роблять обов'язкові для всіх закони, оборонців права і справедливості представляють фанатиками.

Замість давати народів мудрий провід, що здійснює мету загального добробуту і щастя, вводять у суспільне життя роздори, домашні війни, нічим не обмежену партійність і відзначаються шаленою захланністю на гріш, безсоромним хабарництвом, легковаженням людської поведінки, безнастанним топтанням всяких прав, безмірним хотінням у все мішатися, все по своїй фантазії поряdkувати, крайньою нетерпимістю навіть супроти братів – і незрозумілою ненавистю до всіх, що їх противниками називають. Бога відрікаються, Церкви не признають, моральність для них самоволя, закон для них безправство».

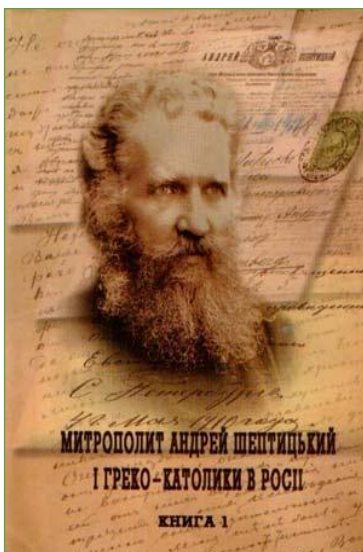
Духовний пастир українства

Андрей Шептицький залишив по собі величезну творчу спадщину. Представлені нижче видання про Андрея Шептицького, а також власні його праці є важливим джерелом для вивчення життя і діяльності митрополита. Вони детально ілюструють розвиток його богословської думки, ставлення до тих чи інших історичних подій, громадянську позицію.

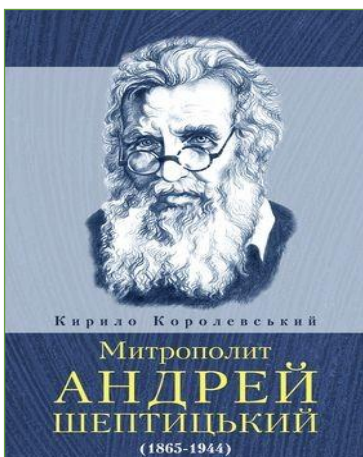
Митрополит Андрей Шептицький. Вибране : 365 днів з Великим Митрополитом : Роздуми на щодень. - Львів : Вид-во "Місіонер", 2014,. -568 с.

В основі науково-популярного видання "365 днів з Великим Митрополитом. Роздуми на щодень" - фрагменти висловів Митрополита Української Греко-Католицької Церкви А. Шептицького із праць, послань, проповідей за 1900-1944 роки. Цитати підбрано відповідно до церковних днів року, загальнодержавних дат, подій та свят. Рекомендовано для всіх, хто цікавиться духовною спадщиною Митрополита Андрея Шептицького.

Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики в Росії : историческая литература. Кн. 1. Документи і матеріали, 1899 - 1917 / упоряд. : Ю. Аввакумов, О. Гайова. - Львів : Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2004. - 923 с.

У збірнику публікуються документи, що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у Львові і висвітлюють діяльність митрополита Андрея (Шептицького) в Росії; особливо ті, які стосуються греко-католицького руху серед росіян. Переважна більшість документів збірника або взагалі не була досі опублікована, або публікувалася неповністю чи з неточностями. До цієї, першої книги збірника ввійшло 240 документів за період від 1899 до 1917 р. Здебільшого це листи російських греко-католиків до митрополита Андрея та його листи-відповіді. Помітну частину публікації складає кореспонденція галицького архиєрея з православними єрархами та старообрядцями. До збірника включено також кілька листів глави УГКЦ, що стосуються російських справ, до римських пап і посадовців Римської курії. Окремий розділ збірника складають "Додатки", у яких вміщено офіційні програмні документи Католицької і Православної Церкв тієї епохи, а також низка маловідомих і забутих журнальних публікацій, що становлять інтерес для передісторії греко-католицизму в Росії та розуміння історичного контексту подій.

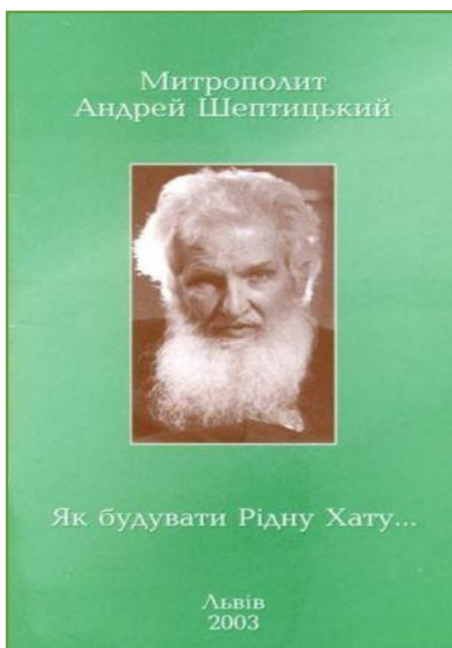
Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький. Пер. з франц. Ярема Кравець. Львів: Свічадо, 2014. - 490 с.

Книжка Кирила Королевського присвячена величній постаті УГКЦ - митрополитові Андрею Шептицькому. Це перша монументальна біографічна праця про Великого Митрополита. Книжка написана французькою мовою. Переклад на українську здійснено вперше. "Повний життєпис Митрополита ще важко створити, і так, певно, буде постійно, тому що його діяльність - багатогранна й витончена. А поки що я вношу свою лепту до прослави цього великого Слуги Божого" - написав о. Кирило Королевський.

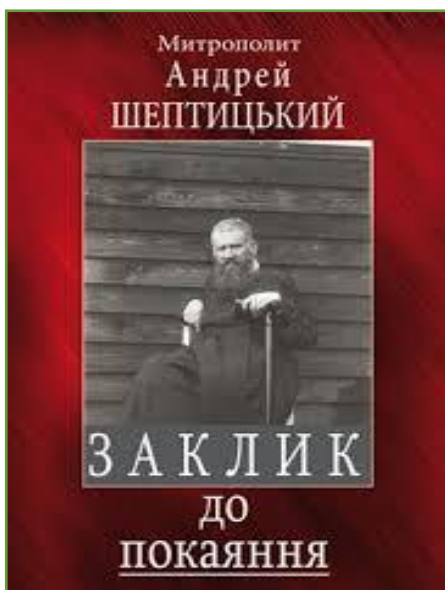
Шептицька С. Молодість і покликання о. Романа Андрея Шептицького / Шептицька. — Львів : Свічадо, 2009.

Спогади Софії Шептицької про свого великого сина – одне з найважливіших документальних джерел до біографії Митрополита Андрея Шептицького. Вони приковують увагу читача від перших речень аж до кінцевого опису першої Служби Божої, яку відправив вересневого ранку 1892 р. о. Андрей. Це не тільки талановито написані спогади, але водночас глибока психологічна драма. В ній якнайвиразніше відчувається задум Божого Провидіння, що поклиало молодого освіченого графа Романа до монашого життя, а згодом – до Митрополичого престолу, на якому віддано й жертвовно служив Церкві й українському народові 44 роки.

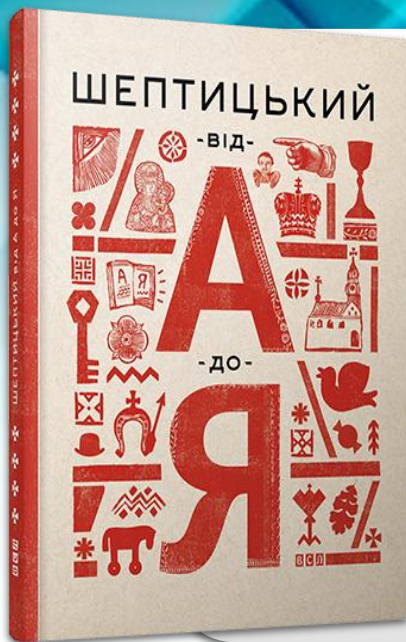
Шептицький А. Як будувати Рідну Хату / А.Шептицький. - Л.: Гердан, 2003. – 48 с.

«Ідеалом нашого національного життя є наша рідна всенародна Хата- Батьківщина», - писав митрополит Андрей Шептицький у посланні 1941 року «Як будувати Рідну Хату». Що повинна робити Церква, яке завдання українського народу, «щоб створити такі суспільно-християнські обставини, які запевнювали б громадянам правдиве і стале щастя та мали досить внутрішньої сили, щоб поборювати відосередні тенденції внутрішнього розкладу і успішно захищати межі від зовнішніх ворогів», - ці та інші питання висвітлені у книзі «Як будувати Рідну Хату»

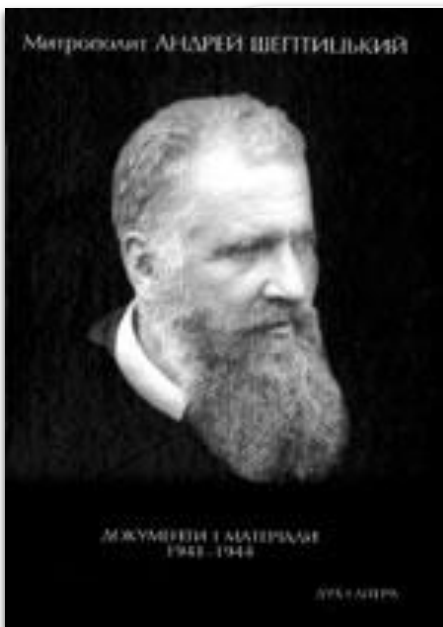
Шептицький А. Заклик до покаяння / А.Шептицький. – Л.: Свічадо, 2013. – 134 с.

Своє Послання на Великий піст Митрополит Андрей Шептицький адресував тим, що потребують особливої допомоги у наверненні під час Великого посту. Також наука Митрополита спрямована до душ пастирів-сповідників. А оскільки йдеться тут про основні правди християнської віри, ця княжка, поза сумнівом, буде корисною для всіх читачів

Шептицький від А до Я / Тексти: Г. Терещук, О. Думанська. - Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. – 72 с.

«Шептицький від А до Я» – своєрідна абетка, яка відкриває читачам головні віхи життя великого митрополита, оповідає про його рід, формування його як людини і духовного наставника сучасників. Читачі дізнаються, де митрополит Андрей народився і навчався, як пішов за покликанням серця, як служив Богу і людям, допомагаючи сиротам і знедоленим, рятуючи від переслідувань євреїв. Інтелектуал і жартівник, добрий Тато і приклад для багатьох – різні іпостасі митрополита відкриваються в цій непересічній абетці-енциклопедії.

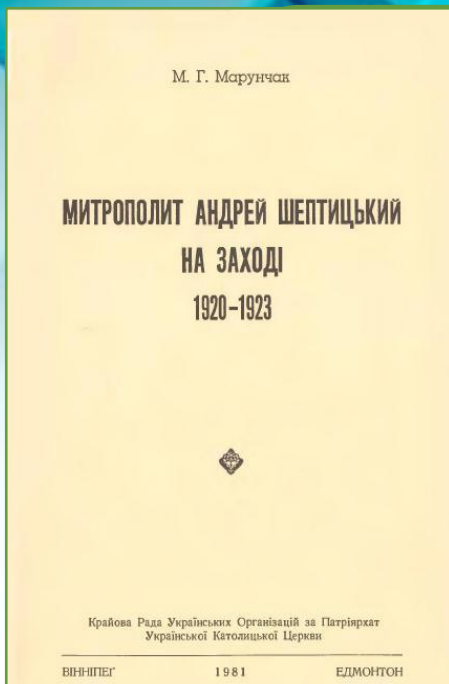
Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали (1941-1944) / упорядник Ж. Ковба; ред. А. Кравчук. – К.: Дух і Літера, 2003. – 313 с.

Вперше публікуються записи послань, листів Андрея Шептицького, актів Митрополичого Ординаріату з часів німецької окупації Східної Галичини (1941-1944), які вів секретар Митрополита о. Володимир Грицай. Подані історико-архівна довідка про документи, які зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади України у фонді ОУН (ф. 3833, оп. 3, спр. 13), коментарі до записів, біографічна довідка про о. В. Грицяя, структура і склад Митрополичого Ординаріату, стаття наукового редактора видання Андрія Кравчука “Соціальне вчення та діяльність Митрополита Андрея Шептицького під час німецької окупації Галичини”.

Митрополит Андрей Шептицький : матеріали та документи (1865-1944 рр.) / за ред. Я. Ю. Заборовського. - 2-ге вид., доп. - Львів-Івано-Франківськ : Олір, 1995. - 176 с.

Упорядник книги, присвяченої Митрополитові Шептицькому, подав дві праці Отця Андрея «Як будувати рідну хату?», «Не убий», власний нарис про його життя і служіння Церкві і народові, а також 55 світлин.

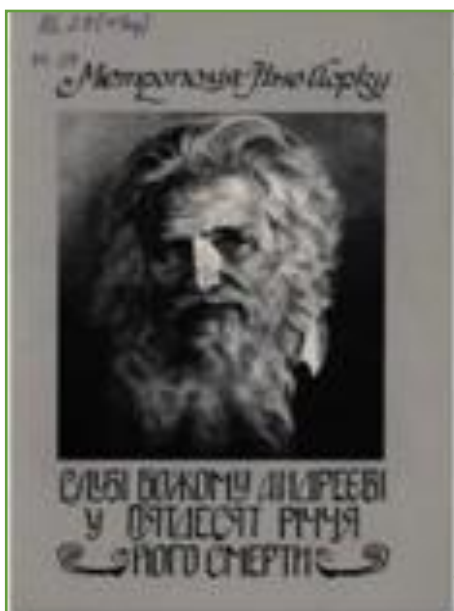
Марунчак М. Митрополит Андрей Шептицький на Заході 1920-1923 / М. Марунчак. Вінніпег, Едмонтон: б/в, 1981. - 47 с. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/4148/file.pdf>

Видання присвячено перебуванню митрополита УГКЦ Андрея Шептицького на Заході у 1920-1923 рр. В цей час владика обстоював українське питання перед главами багатьох держав, зокрема США, Канади, Ватикану, Бразилії, Аргентини та ін. Окремим аспектом цих візитів були відвідини греко-католицьких парохій та згромаджень за океаном, що сприяло розвитку там українського національного руху.

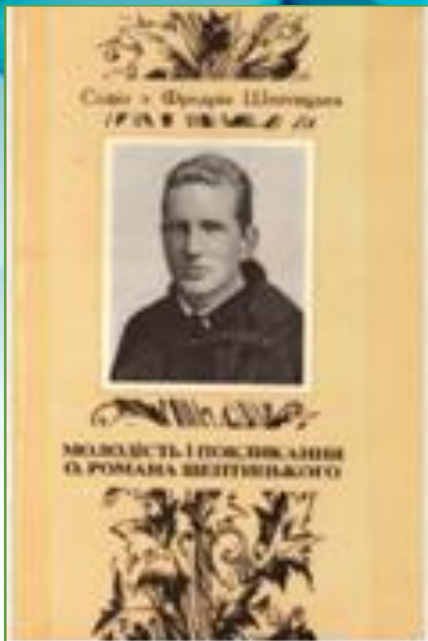
Лаба В Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги / В. Лаба. - Люблін : Свічадо, 1990. - 63 с. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7275/file.pdf>

Книга містить короткий життєопис Митрополита Андрея Шептицького, складений його колишнім учнем, священником о. Василем Лабою.

Метрополія Нью-Йорку Служі Божому Андрееві у п'ятидесятиріччя його смерті / ред. М. Галів, В. Никифорчук, Ю. Штогрин. - .- Нью-Йорк : Б.в., 1996.- 80 с. : іл.

До збірки увійшли матеріали конференції, присвяченої п'ятидесятиріччя його смерті Митрополита Андрея Шептицького, що відбулась 5 листопада 1994 року в Нью-Йорку.

Шептицька С. Молодість і покликання о. Романа Шептицького / С.Шептицька. – Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу, видав. відділ «Свічадо», 1994. – 155 с. - Режим доступу : http://fs1.uclg.ru/books/pdf/1360323884_s_2009.pdf

Перевидання спогадів Софії з Фредрів Шептицької про її сина Романа (в монашестві Андрея) про його молоді роки і усвідомлений вибір життєвого шляху за духовним покликанням.

Шептицький А.М. Твори - Опера (морально-пасторальні) / А.М. Шептицький. – Рим: УКУ ім. Св. Климента Папи, 1983. – 548 с.

Ця книга – один із томів творів митрополита Андрея Шептицького, виданих Українським Католицьким Університетом ім. св. Климента Папи. Тут зібрані пастирські послання до віруючих про покаяння, християнські обов'язки молитви, несприйняття гріха, дотримання норм моралі, плекання таких чеснот, як справедливість та любов до ближнього. Митрополит заохочує до навчання катехизму і створення церковних братств, у чому вбачає глибше пізнання Бога та удосконалення релігійного життя. У «Посланні на піст» йдеться про його погляд на поняття гріха та церковні кари, їх доцільність, а також заохочення до покаяння.

Шептицький А. Церква і душпастирство. Пастирські листи і послання 1901-1914 [Текст]. Т.III / А. Шептицький; упоряд. І. Костюк, І. Пелехатий. – Ів.- Франківськ: Нова зоря, 2000. – (Митрополит Андрей Шептицький : життя і діяльність).

Наше вшанування Великого митрополита у формі наслідування не повинно мати часових обмежень.

Належне вшанування пам'яті Митрополита мусить включати також бажання брати собі його за приклад та по змозі наслідувати, адже є дуже багато аспектів життя цього церковного мужа, які може перейняти кожний із нас – повага до гідності людської особи, старання допомагати іншим зберігати свою віру та згідно з нею будувати власне життя, зберігання рідної культури та турбота про розвиток науки, підтримка змагання за національну та державну свободу згідно із засадами справді християнського патріотизму, плекання святості сімейного життя, увага до виховання дітей.

Отже, читайте та перечитуйте праці Андрея Шептицького та відкривайте для себе нові та нові істини.